

KEMAN ÖĞRETİMİNDE KULLANILACAK ALIŞTIRMA VE ETÜTLERİN SEÇİMİ VE UYGULANMASI

Yrd.Doç.Dr. Erol TARKUM

Trakya Üniversitesi

Devlet Konservatuvarı Keman Sanat Dalı

tarkum@yahoo.com

ÖZET

Alıştırma ve etütler keman öğretiminin yönlendirilmesinde temel faktörler arasında yer almaktadır. Keman öğrencileri bu alıştırma ve etütleri kullanarak yeteneklerini ve keman çalma tekniklerini geliştirmekte, pekiştirmektedirler. Bu açıdan belirleyici bir öneme sahip olan alıştırma ve etütlerin seçimi ve uygulanmasında, keman öğretiminin en verimli biçimde gerçekleşmesini sağlayacak bir yaklaşım içerisinde hareket edilmesi gerekir.

Anahtar Sözcükler: Alıştırma, Etüt, Keman Öğretimi.

CHOOSING AND APPLYING EXERCISES AND ETUDES IN VIOLIN TEACHING

ABSTRACT

Exercises and etudes are the fundamental factors in violin teaching. Students of violin are able to develop and reinforce their skills by using these exercises and etudes. Therefore while choosing and applying exercises and etudes which have a significant importance, it is required to move in the most productive way to teach violin.

Keywords: Exercises, Etudes, Violin Teaching.

1. GİRİŞ

Keman öğretiminde alıştırmalar, etütler ve bunların uygulanmaları önemli faktörler arasında yer almaktadır. Yay teknikleri, pozisyonlar ve pozisyon geçişleri, çift sesler ve akorlar, triller gibi bütün teknikler bu yolla öğrenilebilmekte, keman ve yayın doğru bir biçimde tutulması ve kullanılması bu süreçte şekillenerek tekniğin oluşmasında belirleyici olmaktadır.

Belli kasların düzenli kullanılması, hareketlerin yinelenmesi yoluyla kasların istenileni her zaman güvenle ve otomatik bir biçimde yerine getirilebilmesi için, bilinç güçlerini, istedik alışkanlıklar kazanılana kadar öğretim ve alıştırmalarla yetkinleştirmek gerekir (Dewey, 1996:61-62). Bu nedenle, keman öğretiminde kullanılan alıştırma ve etütler önem kazanmaktadır.

Ancak, öğretim doğrudan doğruya öğrencilerin eksiklik ve yetersizliklerinin giderilmesine yönlendirilmedikçe, ya da eldeki öğrenme ünitesi belli değişikliklere uğratarak öğrencilerin sahip buldukları giriş davranışlarına uygun hale getirilmedikçe, tam olarak öğrenme olanaksızlaşacaktır (Bloom, 1998:129-130). Bu açıdan, çalışma repertuarının dikkatli bir biçimde oluşturulması gerekir.

Oluşturulacak çalışma repertuarında mümkün olduğunca çeşitli metotlardan yararlanılması ve bu metotların birlikte kullanılmaları, hem öğretmenin hem de öğrencinin ihtiyaç duyacağı çeşitliliği sağlamak açısından yararlı olacaktır. Böylece, daha fazla seçenek arasından ihtiyaca en uygun olan etüt veya alıştırmaya ulaşma olanağı artacak, ayrıca keman çalışmalarında tekdüzelikten olabildiğince kaçınılmış olacaktır.

Kemanda ustalığa giden yol uzun ve zordur. Bu amaca ulaşmak için özen ve azim gereklidir. Yetenek yolu kolaylaştırır ama tek başına çok çalışmanın yerini tutamaz. Çok çalışma da yararlı sonuçlar getirmeyebilir. Çünkü hem iyi hem de kötü çalışma vardır. Ne yazık ki kötü olan daha yaygındır. Bir çalgıcı için en kısa zamanda en iyi sonucu veren etkili bir çalışmadan daha değerli bir şey yoktur. Bu yüzden öğretmenin öğrencisine öğreteceği en iyi şey iyi bir çalışma tekniğidir (Galiamian, 1962:93).

Bu çalışmada, keman öğretimine ışık tutacağı düşünülerek, bu öğretimde kullanılacak alıştırma ve etütlerin seçimi ve uygulanmasına ilişkin olarak örnekler vermeye çalışılmıştır. Bunun için gözlemler ve yazılı kaynaklarından yararlanılmıştır.

2. BULGULAR VE YORUM

Kreutzer ve Rode'un kapisleri keman yeteneğinin sağlam bir şekilde oluşturulmasında her zaman en önde gelmektedir. Günümüzde, aynı dönemde Gavinies, Fiorillo ve Rovelli tarafından yazılmış etütler daha az değerlidir. German, Benda, Mayseder ve diğerleri bize çok az yeni bir şey anlatmaktadır. Diğer taraftan Spohr keman metodunda kendi bestelerine özel olan bir tekniğin temelini sunmaktadır. Paganini'nin 24 kapisisi ise etüt yazımında yeni bir iz bırakmıştır. Bunlar bu alandaki en değerli çalışmalardır. Çift sesler ve pozisyon geçişleri, yapay flajole, sol el pizzicato ve sol el tremolo tekniklerinin örnekleri ise Prume, Ernst, Sivori ve diğerlerinin çalışmalarında bulunmaktadır. Bunların yanı sıra Beriot, Alard Dancla,

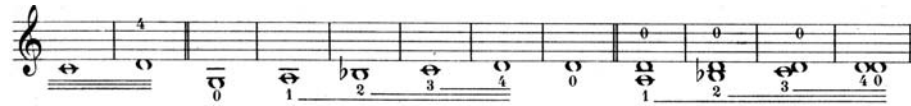
Vieuxtemps ve Wieniawski tarafından yazılan Fransız stilineki daha ciddi çalışmalar bir yer bulur (Flesch, 1939:114).

1870'lerde bir dizi çalışma yayınlayan Viyanalı keman öğretmeni Dont, Kreutzer ve Rode kadar değerli bir yer edinebilir. Dont, parmak kullanma bilimini alışılmış yapısından kurtarmaya çalışıp yeni yollar arayan ilk öğretmendir. 1880'lerin başında ise o zamana kadar bilinmeyen bir keman öğretmeni olan O. Sevcik'in kaleminden Preparatory School of Violin Technique ortak başlığı altında, School of Violin Technique, ardından School of Bowing Technique olmak üzere bir dizi hazırlayıcı çalışma çıktı. Bu eserler çalışma materyali açısından bir devrim yarattığından ayrı bir öneme sahiptir. Bilmeden az ya da çok Sevcik'ten etkilenen ve geçen otuz yıl içinde yazılmış çalışmalar arasında, her şeyden önce Schradieck, Sauret ve bunların yanı sıra Petri, Hubay, Sitt, Spiering ve Auer'in yazdıklarından da bahsedilmelidir. Bütün bu çalışmalar arasından öğretmenin isteğine göre seçimler yapılabilir, ancak öğrencinin teknik kapasitesine göre sıralama yapılmalı, çift ses etütler ele alınmadan önce, Kreutzer'in 40 etüt koleksiyonuna Fiorillo ve Rode ilave edilmeli ve aşağıda verilen etüt listesi değerlendirilerek bu koleksiyona katılmalıdır. Bahsedilen etüt koleksiyonunun yanı sıra ihtiyaç duyulduğunda tril, üçlü, oktav gibi birçok özel çalışmadan da yararlanılabilir. Virtüözlüğe ilerleyen bir kemancının Hoffman'ın Technique of Harmonics metodunu da çalışması gerekir (Flesch, 1939:114-115).

Kreutzer, 40 Etudes	Wieniawski, Ecole Moderne
Fiorillo, 36 Etudes	Sauret, 18 Etudes
Rode, 24 Etudes	Paganini, 24 Caprices
Sauzay, Etudes Harmoniques	Ernst, 6 Etudes
Vieuxtemps, 6 Etudes	Sevcik, Bowing Technique and Finger Technique, 1 and 2
Dont, Op. 35	Preparatory Studies for Change of Position
Wieniawski, Etudes-Caprices	Finger Technique, 3 and 4
Schradieck, 24 Etudes	System of Scales (Flesch)

Keman öğrenimine yeni başlayan öğrenciler için etüt ve alıştırma seçilirken dikkat edilmesi gereken ilk nokta, öğrenciyi daha başlangıçta zorlayacak, sıkacak, onun hemen uyum sağlayamayacağı hızda ilerlemeyi gerektiren etüt ve alıştırmalardan kaçınmaktır. Örneğin Sevcik Op. 6, Heft I kemana başlangıç metodunda boş tel ve 1. parmak çalışmalarının ardından, her bir telde dört parmağın da kullanıldığı alıştırmalar yer almakta, bu alıştırmalarda çift sesler de bulunmaktadır. Kemana yeni başlayan öğrencileri zorlayabilecek bu alıştırmaların daha sonraya bırakılması düşünülebilir.

Örnek 1: O. Sevcik, Op. 6, Heft I, 5. Alıştırma'dan Bir Bölüm

Edip Günay-Ali Uçan, Çevreden Evrene Keman Eğitimi I başlangıç metodunda ise, ilk önce la teli üzerinde boş tel çalışmaları yapıldığı, yine aynı tel üzerinde aş-

ma aşama birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü parmakların kullanıldığı alıştırma ve etütlerin yer aldığı görülmektedir. Bu etütlerdeki la, si, do diyez, re ve mi bemol seslerinin birinci parmak ayrı, diğer parmakların bitişik basılarak elde edildiği düşünüldüğünde, başlangıç için rahat bir parmak basma pozisyonu ortaya çıkmakta, la teli ise hem sol el, hem yay için daha uygun bir açıda bulunmaktadır. Diğer taraftan, metodun Türk müziği ve dizilerine dayanması, bilinen Türkü ve şarkıları içermesi doğal olarak öğrencilere yakın gelmekte, ilgilerini çekmektedir. Bu metot temel alınıp, diğer başlangıç metotlarıyla zenginleştirilerek, örneğin K.A. Fortunatov (1983); F. Mazas, Petite Methode de Violon; G. Kallay, M. Lanyi, I. Mezo, Denes vd. (1966), ile birlikte kullanılabilir.

Örnek 2: E. Günay, A. Uçan, Çevreden Evrene Keman Eğitimi I, 61. Alıştırma'dan Bir Bölüm

Pozisyonlara geçmeden önce birinci pozisyonu iyice pekiştirmek gerekir. Bunun için Örneğin Seybold'un Op.182 birinci kitabından ve basitten başlayarak bazı etütler seçilebilir.

Örnek 3: A. Seybold, Op. 182, Neue Violin Etüden-Schule, Heft I, 4. Etüt'ten Bir Bölüm

Daha sonra bu etütlere örneğin, H. Sitt Op. 32; R. Hofmann, Op. 90 ve Wohlfahrt, Op. 45'teki 1. pozisyon etütleri eklenebilir.

Örnek 4: H. Sitt, Op. 32, 100 Etüden Für Violone, Heft I, 3. Etüt'ten Bir Bölüm

Pozisyonları öğrenirken 2. pozisyon, 1., 2. pozisyon geçişleri, 3. pozisyon, 1., 2., 3. pozisyon geçişleri, 4. pozisyon, 1., 2., 3., 4. pozisyon geçişleri şeklinde bir sıra izlenebilir. Böylece hem pozisyon geçişleri çalışılmış ve pekiştirilmiş, hem de pozisyonların birbiri ardına çalışılmasından doğabilecek karışıklıktan kaçınılmış olur.

Pozisyonların öğrenilmesinde H.Sitt, Op. 36 temel alınabilir. Ancak, Kreutzer, Mazas, Wohlfart, Kayser, Seybold gibi diğer metotlarla birlikte kullanılmasını düşünmek daha doğru olabilir.

Daha sonraki aşamalarda ise öğrencinin ilerleme hızı ve kapasitesine uygun olarak, Mazas, Kreutzer, Rode, Fiorillo, Dancla, Gavinies, Dont, Vieuxtemps, Paganini, Benda, Rovelli, Beriot, Wieniawski gibi tüm klasik metotlardan ve ulaşılabilen diğer metotlardan etütler seçerek yararlanmak, keman öğretimi için seçenek olanaklarını genişletecektir.

Alıştırmalar için, Sevcik'in yedi metodu (Op. 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9) önemli ve geniş bir kaynak oluşturmakta, bunlardan Op. 2 yay için alıştırmalar içermektedir. Bu metotlarda her türlü teknik çalışmanın bulunmasına rağmen, sürekli aynı çalışmalarını tekrarlamak yerine, örneğin Sevcik'ten oktav alıştırmaları yapılırken, bu alıştırmalar, örneğin, Kreutzer 42 Etüt'ten No. 24 ve 25, Rode 24 Kapris'ten No: 19 (Allegretto), Kayser Op.20, 36 Etüt'ten No:34 ile zenginleştirilebilir. Ayrıca, Kreutzer tril alıştırmaları için de önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Diğer taraftan parmak alıştırmaları için Sevcik'in yanısıra örneğin, Schradieck; Ch. Dancla, Op. 74, Fifty Daily Exercises gibi metotlar ve H. Sitt Op. 135'in bazı etütleri kullanılabilir. Ayrıca, Bloch'un Op. 16, Finger Exercises metodundan da yararlanılabilir. Çift sesler için ise H. Sitt Op. 32, Heft V hem başlangıç, hem de belirli bir düzeye çift ses çalar hale gelmek için uygun ve zevkli bir kaynak oluşturmaktadır.

Sevcik, Op. 8, Changes of Position and Preparatory Scale Studies; H. Sitt, Op. 135, The School of Velocity for The Violin; Ch. de Beriot, Op. 102, Violinschule; Sevcik, Op. 2, School of Bowing Technic ile Türk müziği ve dizilerine dayanan Ali Uçan, Keman Eğitimi için Özgün Parçalar, çok yararlı olabilecek önemli diğer bir metot grubunu oluşturmaktadır.

Unutulmamalıdır ki; Kreutzer, Rode veya Dont'un etütleri müzikal kompozisyonlardır. Ancak Sevcik sadece müziğin doğasını ifade etmeyi denemez, formu ve müzikal içeriği göz ardı ederek teknik problemleri geliştirmeye de çalışır. Sevcik'in çalışmaları bir ilaçla karşılaştırıldığında, alınan doza göre ya öldürür ya da tedavi eder. Sevcik'in çalışmalarını günde kesintisiz 3 yada 4 saat çalışmak sanatsal kişiliğin kaybına neden olur. Ancak en fazla birer saatlik aralıklı çalışmalar o kadar tehlikeli değildir. Bu nedenle sol eli geliştirmek için yarım saatten fazla çalışılmamalı, sol kol için ise School of Bowing Technique'ten günde 10 alıştırmadan fazla, Preparatory Studies'den günde tek bir tril etüdünden fazla ve hazırlayıcı pozisyon değiştirme çalışmalarından günde 6'dan fazla alıştırma yapılmamalıdır. Diğer bütün sol el çalışmalarında olduğu gibi Sevcik'in çalışmaları da iki şekilde kullanılmalıdır: Entonasyon etütlerinde olduğu gibi yavaş, çeviklik etütlerinde olduğu gibi hızlı. Bu çalışmalarda en küçük bir sapmayı şimşek hızıyla fark edecek duyma hassasiyetine ulaşmaya kadar diğer bir aşamaya geçilmemeli ve bu sapmalar derhal düzeltilmelidir. School of Violin Technique'in ilk iki kitabı kullanılarak farklı pozisyonların öğrenildiğinden emin olunduktan sonra, 3. ve 4. kitaplardaki benim gam sistemime uygulanabilir alıştırmalar keşfedilmelidir (Flesch, 1939:115-116).

Dikkatli bir akor tekniği çalışması, el ve koldaki beceriyi geliştireceğinden, bütün yay teknikleri için çok önemlidir. Ton açısından mükemmel akorlar üretmek için gerekli olan hassas bir dokunuş kontrolü, bütün ton üretiminde en yararlı etkiye sahiptir. Diğer taraftan Sevcik, Shifting Exercises, Op. 1, Part 3, ton üretimi için çok

yararlı alıştırmalar içerir ve 5, 9, 11 ve 12 numaralı bölümler özellikle önerilir. Yüksek pozisyonlarda düzgün bir şarkı tonu üretmek alt tellerde kolay değildir. Ancak bu çalışmalar bu problemin çözümü için yeterli materyal içerir. Bunların hiç birinde sol el geniş atlamalar yapmak zorunda kaldığında düzgün ve kesintisiz bir ton sağlamak kolay olmaz. Bu zorluğun üstesinden gelmek için 11. ve 12. bölümler yararlı olacaktır. Bu ton sağlandığında, çok çabuk geçilen nota üzerindeki sıkıntıyı katlanılabilir hale getirdiği dikkatinizi çekecektir. Bu alıştırmalar ton üretimi için kullanıldığında başlangıçta yavaş çalışılmalıdır (Berkley, 1943:28-42).

C. Flesch'in Temel Teknik Türleri, J. Konyus'un 1. Pozisyonda Alıştırmalar, O. Sevcik'in School of Violin Technique, Op. 1, Part 4 ve B. Campagnoli'nin 30 Prelüd metotlarında akorların öğrenilmesi için özel bölümler bulunmaktadır (Mostras, 1960:137).

Gam çalışmalarında kullanılacak, Oktay Dalaysel'in Gam Çalışmaları ve Yay Çeşitleri metodunda sol tonu hariç, gamlardaki pozisyon geçişleri tek bir kalıba göre düzenlendiğinden kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca bu metotta arpejler, bir gamın bütün dereceleri değişik biçimlerde kullanılarak oluşturulduğundan yararlı olacaktır. C. Flesch'in gam metodunda ise, gamlardaki pozisyon geçişlerinde değişik kalıplar kullanıldığından, gamları değişik kalıplarla çalışma olanağı doğmaktadır. J. Bloch, Op. 5 gam metodunda ise gamlar, 1. ve 2. parmaklar, 2. ve 3. parmaklar, 3. ve 4. parmaklar, 1., 2., ve 3. parmaklar, 2., 3., ve 4. parmaklar gibi değişik parmak grupları kullanılarak, ayrıca sadece tek bir parmak kullanılarak da (1. veya 2. veya 3. veya 4. parmak) çalıştırılmıştır. Gam çalışmaları Sevcik'te de yer almaktadır. Bu çalışmalar için Tivadar Orszagh (1955) ve Hrimely'den de yararlanılabilir. Tüm bu gam metotları öğrencinin ihtiyacına uygun bir biçimde kullanılabilir.

Tril için ilk önce Kreutzer'de yer alan tril etütleri dikkate alınmalı, ardından Sevcik, Preparatory Tril Studies gelmelidir. Günlük tril alıştırmalarında genellikle göz ardı edilen Kreutzer, Etude No.38 özellikle önerilir (Flesch, 1939:46).

Çift seslerde her iki notanın da tam aynı anda açık seçik, iyice anlaşılır bir biçimde çıkarılmasında sıklıkla karşılaşılan zorluk parmakların başarısızlığından kaynaklanmaktadır. Bu problemle başa çıkmanın en iyi yolu, problemleri notaları kısaltan ritmik varyasyonlarla çalışmaktır ve bu çalışma çok etkili olacaktır. Çift ses geçişlerindeki prensipler temel olarak tek notalarda olduğu gibidir.

Örnek 5: J. Dont, 24 Etudes and Caprices, Op. 35, No. 21' den Bir Bölüm

Bu ritmik varyasyonda parmakların çabuk hareket etmesinin gerekliliği, parmakları eş zamanlı hareket etmeye yöneltecektir (Galamian, 1962:28-29).

3. SINAVLAR İÇİN ETÜT SEÇİMİ

Sınavlar için etüt seçilirken ise, mümkün olduğunca öğrencinin sevecek çalışabileceği, hem öğrencinin, hem de kemanın teknik ve müzikal özelliklerini sergilemeye olanak sağlayacak çekici etütlerin (örneğin Kreutzer'den Marcia) öncelikle dikkate alınması daha uygun olabilir. Çünkü değerlendirmelerin bir kısmı, sınavda çalınacak bir ya da iki etüt üzerinde yapılacaktır.

Örnek 6: R. Kreutzer, 42 Etüt, No: 35'ten Bir Bölüm

Öğrenciler genelde, gam, alıştırma ve etütleri formalite olarak çalmakta ve müzikal açıdan büyük yanlışlar yapmaktadırlar. Öğretmenin vereceği eğitim, öğrencinin, günlük teknik çalışmalarında, kaliteli bir ses elde etmeye, doğru ritme, doğru entonasyona ve etkileyici bir ifadeyle çalmaya özen göstermesini sağlayacak nitelikte olmalıdır (Berlançik ve Yuriyev, 1973:18). Diğer taraftan, keman öğretiminde kullanılan metotların işlevlerini yerine getirebilmesi için teorik ve bilimsel bir temele dayanması gerekir (Pogojeva, 1966:3).

4. SONUÇ

Keman öğretiminde kullanılacak alıştırma ve etütler temel bir öneme sahip olduğundan, dikkatli bir biçimde seçilmeleri gerekir. Bu alıştırma ve etütlerin, öğrencinin ihtiyacına uygun, aşama aşama ve mümkün olan en kısa sürede sonuca ulaştırıcı nitelikte olmasına özen gösterilmeli, bunun için olabildiğince geniş bir alıştırma ve etüt dağarından en uygun seçimlerin yapılmasına çalışılmalıdır. Böylece daha verimli bir keman öğretimini gerçekleştirmek mümkün olabilir.

KAYNAKÇA

- Berkley, H. (1943), *The Modern Technique of Violin Bowing*, G. Schirmer Inc., New York.
- Berlançık, M. M. ve A. Y. Yuriyev (1973), *Müzik Eğitiminin Sorunları*, Batı Sibirya Yayınları, Novosibirsk.
- Bloom, B. S. (1998), *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, (Çev.: Durmuş Ali Özçelik), M.E.B. Yayınları, İstanbul.
- Denes, L., G. Kallay, M. Lanyi ve I. Mezo (1966), *Violinschule I*, Editio Musica Budapest, Hungary.
- Dewey, J. (1996), *Demokrasi ve Eğitim*, (Çev.: M. Salih Otaran), Başarı Yayıncılık, İstanbul.
- Flesch, C. (1939), *The Art of Violin Playing: Book One*, Carl Fischer Inc., New York.
- Fortunatov, K.A. (1983), *Genç Kemancı Başlangıç Metodu*, 3. Basım, Sovyet Bestecisi Yayınevi, Moskova.
- Galamian, I. (1962), *Principles of Violin Playing and Teaching*, Prentice-Hall Inc., U.S.A.
- Mostras, K. (1960), *Gamların Çalışılması, Keman Eğitimi Metodu Üzerine Toplama Makaleler*, Devlet Müzik Yayınları, Moskova.
- Orszagh, T. (1955), *Tonleiterstudien Für Violine*, Editio Musica Budapest, Hungary.
- Pogojeva, T. V. (1966), *Keman Öğretiminde Yöntemsel Sorunlar*, Müzik Yayınevi, Moskova.